

О. Б. Полєвікова

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ КОНЦЕПТИ А. М. БОГУШ ЯК ЗМІСТОВНІ КОМПОНЕНТИ МОВНОЇ ОСВІТИ І МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті обґрунтовано науково-педагогічні концепти А. М. Богуш у мовній освіті та мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку. З'ясовано семантичне поле терміна «концепт»; виявлено лінгводидактичні концепти академіка А. М. Богуш в контексті дослідження; окреслено перспективи подальших наукових пошуків означеної проблеми. Спадщина вченого розкриває термінологічне поле дошкільної лінгводидактики, містить обґрунтування методологічних засад молодшої галузі української науки, цілей і завдань мовної освіти, закономірностей, принципів, методів, форм, прийомів, засобів мовленнєвого розвитку дошкільнят.

Ключові слова: А. М. Богуш, науково-педагогічний концепт, мовна освіта і мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку.

O. B. Polievikova

SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL CONCEPTS BY A. M. BOHUSH AS MEANINGFUL COMPONENTS OF PRESCHOOL CHILDREN'S LANGUAGE EDUCATION AND SPEECH DEVELOPMENT

The author substantiated the scientific-pedagogical concepts by A. M. Bohush in the preschool children's language education and speech development. The semantic field of the term "concept" is clarified; the didactic concepts by the academician A. M. Bohush are identified in the context of study; the prospects for future problem research are set on. The scientist's legacy has more than 600 papers on various aspects of preschool children's language education and speech development, among them there are: monographs, textbooks, curricula, guidelines, articles, etc. It's also mentioned that they have not only the rationale for terminology field of Ukrainian young science branch, but also the refinement of studying the object and the subject, goals and objectives, as well as strategic guidelines. The systematic experimental didactic research now is carried out under Alla Mykhailivna's direction in the following areas: historical aspects of domestic preschool didactics formation and development; language development and mother tongue teaching methodology; methods of the Ukrainian language teaching in the Russian-speaking pre-school institutions; pre-school faculties students' training to teach children the Ukrainian language. The important achievement by A. M. Bohush is also the justification of methodological foundations of preschool didactics, language education goals and objectives, laws, principles, methods, forms, techniques, tools of preschoolers' speech development, etc. The communicative competence involves certain formedness of all kinds of a speech competence. Thereby the convincing solution of the subject of history problem is the analysis of it as a person that concentrates the unique qualities of the individual characteristics and social relations. Through its relation to the person as an active unity of the historical process, identifying baseline factors and human activities can outline the content of the most sensitive issues in the study of history. The current and future scientists have yet to explore such unique phenomenon of the modern science as Alla Mykhailivna Bohush.

Keywords: A.M. Bohush, scientific-pedagogical concept, preschool children language education and speech development.

Подано до редакції 08.09.14

УДК: 371.15+371.134+81'581+372.461

О. В. Попова

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПЕРЕКЛАДУ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНОМУ ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Статтю присвячено проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців перекладу китайської мови в сучасному полікультурному просторі України: проаналізовано етнічний склад сучасної України; досліджено сутність поняття «полікультурний простір» та «полікультурна свідомість перекладача-білінгва». Особливу увагу приділено специфіці громадянського виховання особистості перекладача в умовах розвитку української державності.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх перекладачів, фахівці перекладу, перекладачі-білінгви, полікультурний простір, полікультурна свідомість.

Дедалі більше вчених, політиків, урядовців, діячів культури, суспільних діячів і економістів сучасної України дотримуються думки, що ідеальною засадою її суспільно-політичної еволюції є формування нової соціально-політичної нації, яка легко адаптується до часто мінливих обставин новітнього життя та складається не тільки з етнічних українців, але й з представників інших національних, етнічних та культурних

груп, які віддавна проживають в Україні.

Означений розвиток уможливають ринкова економіка, стабільна демократія, забезпечення освітніх і мовних прав. Конституція, закони України, система освіти наразі віддзеркалюють своєрідність нового етнічного різномаття суспільства з його численними культурологічними концепціями (іноді суперечливими), переконаннями, віросповіданнями,

традиціями, які вміщуються на території однієї країни, тобто Україна є багатонаціональною, мультиконфесійною, полікультурною, багатомовною державою, яка сприяє та забезпечує комфортне співіснування людей, незалежно від їх раси та рідної мови. Саме тому запровадження засад полікультурності в системі освіти полегшує реалізацію світової інтеграції України. Провідним фактором, який погоджує реалізацію процесу культурної глобалізації, можна вважати об'єднання різних культур в одну міцну націю.

Коректування та адаптування змісту професійної підготовки майбутніх фахівців перекладу китайської мови саме в окреслених умовах наразі набувають актуальності в сучасній вищій педагогічній школі, що зумовлює постановку *мети* дослідження – вивчення особливостей означеної підготовки в межах полікультурного простору країни. Досягнення мети уможливується за умови вирішення таких *завдань*:

1) специфікувати етнічний склад України задля кращого розуміння сутності професійної підготовки майбутніх фахівців-східнознавців;

2) вивчити трактування понять «полікультурний простір» та «полікультурна свідомість перекладача-білінгва» сучасними науковцями.

Україна за сучасними стандартами є порівняно етнічно однорідною країною – етнічні українці становлять майже три чверті населення. Проте в багатьох місцевостях (здебільшого прикордонних) компактно мешкають чимало іноетнічних груп (росіяни, угорці, румуни, молдавани, гагаузи, болгары, поляки, словаки тощо), а в окремих регіонах питомо вага іноетнічних груп доволі помітна. Якщо в Тернопільській, Івано-Франківській, Волинській областях частка національних меншин не перевищує 3-5%, то в Луганській та Донецькій областях вона складає 48-49%. У Кримській автономії, де кількісно й культурно домінують росіяни, в ролі меншин виступають не лише татари, а й етнічні українці [3, с. 12.].

Згідно із соціологічними дослідженнями початку нинішнього тисячоліття 94% культурного складу населення України виглядає таким чином: в цілому населення України розподілено на три великі мовно-етнічні групи: україномовні українці (близько 40%), російськомовні українці (33-34%) та російськомовні росіяни (21 %).

Інші аспекти культурного плюралізму складають релігійні переконання. Отже, на Заході України домінує *греко-католицька конфесія*; зростає вплив *римо-католицької*. Чимало прихильників *протестантських конфесій* (адвентистів, баптистів тощо) зафіксовано переважно у великих містах; *іслам* превалує в Криму. Серед молоді певної популярності набули східні релігії – *буддизм, кришнаїзм*. Єврейське населення дедалі розширює ряди прихильників іудаїзму. У цьому контексті головним є забезпечення гармонійного співіснування різних конфесій в Україні.

Наразі серед численних етнокультурних груп, що проживають в Україні, окремі національні меншини мають достатньо розгалужену освітньо-культурну інфраструктуру, якої іншим бракує. Законодавство України в цілому гарантує меншинам право на збере-

ження власної ідентичності й на освіту рідною мовою (або вивчення рідної мови). Цим правом більше користуються такі меншини-етноси: росіяни – в ряді регіонів сходу і півдня України, угорці – в Закарпатті, румуни – в Чернівецькій та інших областях; до того ж їх рідні держави надають їм потужну підтримку. З іншого боку, в ролі національних меншин виступають етнічні українці, що проживають в Криму та в окремих адміністративних районах Луганської, Донецької, Одеської, Чернівецької областей. Усі меншини об'єднуються за допомогою державної мови – української.

Згідно з преамбулою Конституції України, Український народ – це «громадяни України всіх національностей». У преамбулі також йдеться про реалізацію «українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення». Отож, українська нація, за Конституцією, є складовою багатонаціонального Українського народу.

У відповідності до статті 11 Конституції: «Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України».

Особливе місце відводиться українській мові: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України» (стаття 10 Конституції). Майбутній перекладач-східнознавець повинен розуміти, що вибір мови перекладу (української, російської чи будь-яких інших, які використовують представники національних меншин України) зумовлений межами і порядками, що визначаються законами України, а також особливостями цільової аудиторії: «Поряд з державною мовою при здійсненні повноважень місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування можуть використовуватися російська мова та інші мови національних меншин у межах і порядку, що визначаються законами України».

Важливе значення серед програмних документів в освітній сфері має Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), затверджена Указом Президента ще в 1994 р. До основних шляхів реформування освіти Програмою віднесено зокрема: «подолання девальвації загальношкільських гуманістичних цінностей та національного нігілізму, відірваності освіти від національних джерел...». У розділі «Національне виховання» згадано Програми акцентовано, що «головна мета національного виховання – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнародних взаємин, формування в молоді незалежно від національної на-

лежності особистісних рис громадян Української держави...” (с.15)».

У грудні 1995 р. Колегія Міносвіти затвердила «Концептуальні засади гуманітарної освіти в Україні (вища школа)», в яких трактується питання багатокультурності. На думку одного з розробників «Концептуальних засад» проф. В. Шевченка, у цьому документі обґрунтована «необхідність заміни закритої моноідеологічної методології пізнання та практики толерантно-плюралістичною системою, відкритою до всіх наукових і загальнокультурних надбань цивілізації» [12, с. 355]; зазначені «основні елементи змісту гуманітарної освіти»: - історична підготовка; - філологічна підготовка (полягає у «вільному володінні державною мовою України, мовами інших народів (однією-двома з найбільш розповсюджених)...»); - еколого-природничка підготовка; - економічна підготовка; - світоглядно-філософська підготовка; - соціально-політична підготовка; - культурологічна підготовка («осягнення сутності й прогресу розвитку української та світової культури як творчості людей в усіх галузях життя») [12, с. 357].

Отже, майбутні перекладачі китайської мови вивчатимуть означені аспекти підготовки в «розвиненому ракурсі», тобто вони повинні «заглиблюватися» в особливості змісту підготовок в межах таких країн: України, КНР, Великої Британії та найбільш розповсюджених етносів, що мешкають в Україні.

Задля точнішого розуміння концепції багатокультурності доцільним вважаємо розглянути сутність поняття «*полікультурний простір*» у працях українських науковців А. М. Богуш, О. В. Гукаленко, В. Ф. Дороз, Л. І. Казанцевої.

В. П. Борисенков, О. В. Гукаленко, А. Я. Данилюк [3] досліджують полікультурний простір крізь призму освіти: «цілісний полікультурний освітній простір – це не просто інститут формування знань, умінь і навичок, а сфера спільної життєдіяльності педагогів і вихованців, батьків, у якій здійснюється об'єднання загальнокультурного, соціального, власне освітнього й особистісного основ. Під час проектування моделі полікультурного освітнього простору необхідно знайти такі механізми, які б забезпечили цілісність як світового, так і державного культурного простору, не обмежуючи при цьому можливості розвитку його складових елементів». Автор пропонує моделювання культури в освітньому просторі за такими способами: • моделювання національної культури; • побудова зовнішнього діалогу культур; • інтеграція внутрішнього та зовнішнього діалогу культур.

У професійній підготовці майбутніх перекладачів китайської мови слід взяти за основу підходи до формування мовленнєвої особистості дитини в полікультурному середовищі, започатковані академіком А. М. Богуш [2]. Авторка виокремлює три типи мовленнєвих середовищ: стихійно-нестимульоване, стимульоване і актуальне. Найбільш несприятливим для мовленнєвого розвитку маленької дитини виступає стихійно-нестимульоване багатомовне мовленнєве середовище. Дитина сприймає мовлення всіх оточуючих мовців, наслідуює всі недоліки й огріхи. Саме стихійно-нестимульоване середовище породжує явища інтерференції, спричиняє неусвідомлені дитиною помилки на основі проникнення елементів однієї мови в

мовлення іншими мовами. Корекцію спонтанного впливу на мовну свідомість дитини може здійснити стимульоване, спеціально організоване багатомовне мовленнєве середовище. А. М. Богуш визначає *стимульоване багатомовне мовленнєве середовище* як «організований процес навчання кількох мов і розвитку мовлення на різних вікових етапах у навчальних закладах різного типу, що супроводжується педагогічно стимульованою мовленнєвою взаємодією педагога і учнів» [2, с. 160].

Зміст поняття «*мовленнєве середовище*» взаємопов'язане із сутністю поняття «*мовна ситуація*». Л. І. Казанцева [6, с. 289–296.] досліджує своєрідність мовної ситуації у південно-східному регіоні України на основі робіт зарубіжних і вітчизняних учених (В. Авроріна, В. Белікова, Т. Воропаєвої, Г. Вусик, В. Демченка, М. Кочергана, Л. Крисіна, Л. Масенко, В. Михальченка, Л. Ставицької, Г. Степанова, О. Тараненка, Е. Туманяна, В. Хмелька, Н. Шумарової та ін.), що уможливило характеристику полікультурного середовища означеного регіону. Науковці інтерпретують *мовну ситуацію* як «сукупність форм існування однієї мови або їх сукупностей у територіально-соціальному взаємовідношенні і функціональній взаємодії в межах певних географічних регіонів або адміністративно-політичних утворень» [8, с. 126]. Л. І. Казанцева [7, с. 103–106.] зазначає, що «*полікультурний простір* південно-східного регіону України вирізняється специфікою, пов'язаною з поліетнічним складом населення, утвердженням позицій української етнічності, збільшенням «силового поля» української мови, виходом на регіональний і загальнодержавний етнокультурний простір окремих етнічних спільнот (греків, болгар, євреїв), домінувальними позиціями російської етнічності і культури; попри виражену поліетнічність і культурну різноманітність, регіон не характеризується поліфонічністю».

В. Ф. Дороз [5] у навчанні російськомовних школярів південно-східного (полікультурного) регіону України української мови використовує лінгвокультурологічний підхід для її успішного засвоєння, який передбачає засвоєння мови як функціональної системи. Авторка намагається перетворити лінгвокультурологічні знання у фундамент діяльності міжкультурного спілкування, для цього в учнів мають сформуватися «специфічні лексичні навички – навички розуміння (на слух і при читанні) та використання лексики з національно-культурним компонентом, тобто тих лексичних одиниць (ЛЮ), семантика яких безпосередньо пов'язана з національною культурою – з історією і географією країни, її фольклором, музикою, традиційним і новим побутом тощо. В. Ф. Дороз репрезентує методи і прийоми, спрямовані на формування в учнів лексичних умінь і навичок, передусім таких, що забезпечують здійснення поглибленого аналізу різних аспектів значення українського слова в порівнянні з російським, комплексне застосування різних видів мовленнєвої діяльності на основі етнокультурологічного тексту, регулярне включення учнів у парні та групові види діяльності, регулярне звернення до життєвого досвіду учнів».

У площині професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах мовної ситуації саме південно-східного

(полікультурного) регіону України, де домінують позиції представників російської етнічності і культури поряд з представниками окремих етнічних спільнот (греків, болгар, євреїв), як її (означеної підготовки) фундаментальну основу бажано створити *стимульоване багатомовне мовленнєве середовище* – організований процес навчання кількох мов (китайської (першої іноземної мови), рідної (російської), державної (української), англійської (другої іноземної мови) мов) і розвитку мовлення у вищих навчальних закладах цього регіону, що супроводжується педагогічно стимульованою мовленнєвою взаємодією педагога і студентів / майбутніх перекладачів-білінгвів. Успішності навчання майбутніх фахівців-східнознавців сприяє вивчення китайської мови як функціональної системи, перетворення лінгвокультурологічних знань про Україну, КНР (та Велику Британію) у фундамент діяльності міжкультурного спілкування за умови використання специфічних методів і прийомів, спрямованих на формування в студентів лексичних умінь і навичок розуміння, використання та інтерпретації-перекладу лексики з національно-культурним компонентом (ЛЮ, які відображають історію, географію України і Китаю (Великої Британії), фольклор, музику, традиційний і сучасний побут цих країн) в результаті здійснення поглибленого аналізу різних аспектів значення китайського слова-ієрогліфу в порівнянні з українським словом, а також комплексного застосування різних видів мовленнєвої діяльності на основі етнокультурологічного тексту в різних режимах та регулярного звернення до життєвого досвіду студентів. Набуття лінгвокультурологічної компетентності є важливою складовою загальної перекладацької компетентності.

Виходячи з вищенаведених лінгвосоціокультурних особливостей професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови, *полікультурним (багатокультурним) простором* для її реалізації можна вважати конкретну територію регіону України із властивим йому етнокультурологічним демографічним складом населення, в межах якого здійснюється специфічне міжкультурне спілкування-співіснування мешканців означеної території. Проте, використання української мови як додаткового засобу навчання іноземної (іноземних) мови (мов) є дуже важливим для формування мовної особистості.

Своєчасним і важливим для виховання українського перекладача-білінгва є проєкт «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності»; в ньому надано декілька визначень, якими повинні керуватися майбутні фахівці перекладу:

- *«національна ідея* – усвідомлена нацією найбільш актуальна й перспективна мета, на шляху до якої нація спроможна якнайповніше розкрити й реалізувати свої потенційні можливості, зробити внесок у розвиток людської цивілізації та посісти гідне місце серед інших національних спільнот світу»;

- *«інтеркультурне виховання* – навчання різноманітності культур, виховання поваги та почуття гідності у представників всіх культур, не дивлячись на расове або етнічне походження, сприйняття взаємозв'язку та взаємовпливу загальнолюдського та національного компонентів культури в широкому значенні»;

- *«культура міжетнічних стосунків* – це реаліза-

ція взаємозалежних інтересів етносів, народностей у процесі економічного, політичного соціального і духовного життя на принципах свободи, рівноправності, взаємодопомоги, миру, толерантності...».

Пріоритетними загальними принципами полікультурного виховання студентів-майбутніх перекладачів китайської мови (та громадян України в цілому) ми обираємо такі:

- *принцип культуровідповідності*, який «передбачає органічну єдність громадянського виховання з історією та культурою народу, його мовою, народними традиціями та звичаями, що забезпечують духовну єдність, наступність та спадкоємність поколінь»;

- *принцип інтеграції культур*, який «передбачає інтегрованість української національної культури в контекст загальнодержавних, європейських і світових цінностей, у загальнолюдську культуру. Реалізація цього принципу означає, що в процесі громадянського виховання мають забезпечуватись передумови для формування особистості, вкоріненої в національний ґрунт і водночас відкритої до інших культур, ідей та цінностей. Лише така особистість здатна зберегти свою національну ідентичність, оскільки вона глибоко усвідомлює національну культуру як невід'ємну складову культури світової».

XX сторіччя знаменується початком вивчення науковцями проблем полікультурності та полікультурної освіти [4, с.4–9], позаяк наявність культурних відмінностей і різномаття в межах однієї країни впливало на систему освіти України, і пошук оптимальних засобів та підходів до виховання толерантної особистості до всіх етнічних груп набував своєї значущості. У зв'язку із цим, проблема розвитку рідної культури й, водночас, збереження лінгвосоціокультурної самобутності кожного народу, що мешкає на просторі України, стала особливо актуальною.

Підготовка перекладачів китайської мови на тлі полікультурності України потребує винаходження нетрадиційних та оригінальних шляхів пристосування змісту національних програм, концепцій шкільної та університетської освіти до сучасних культурних, політичних, економічних та освітніх особливостей Сходу, не принизивши цінності інших етносів, що проживають в Україні, більш того, останнім часом спостерігається зростання кількості легально зареєстрованих китайців, що працюють і навчаються на території нашої країни.

Зарубіжні вчені розглядають полікультурну (мультикультурну) освіту (Д. Бенкс, С. Ніето та ін.) та міжкультурну освіту (Г. Ауернхаймер, П. Бателан, В. Ніке та ін.) як наукову проблему; багато уваги приділяється міжкультурній комунікації (Н. Іконников, Р. Льюїс, К. Сторті, С. Тер-Мінасова та ін.) та взаємодії культур (Н. Крилова, В. Тішков та ін.); питання полікультурності висвітлюються в галузі міграційної педагогіки (О. Гукаленко, Г. Солдатова та ін.) та етнічної психології (Н. Лебедева, Т. Стефаненко та ін.). До українських досліджень полікультурної освіти можна віднести непереврені праці О. Сухомлинської про тенденції становлення та розвитку полікультурної освіти та виховання [10, с.13–18.]; І. Лощенової, яка присвячує свої труди історичному розвитку багатокультурного вихован-

ня. Л. Гончаренко, О. Гриценко, Т. Клищенко, В. Кузьменко, Г. Левченко та інші вчені вивчали передумови впровадження полікультурної освіти в Україні, розглядали теоретико-методичні засади формування полікультурної компетентності в юного покоління та спеціальну підготовку майбутніх педагогів, здатних діяти в поліетнічному регіоні.

Головною метою полікультурної освіти в Україні є формування етнічної та расової свідомості людей. У межах професійної-мовленнєвої підготовки студентів-майбутніх перекладачів китайської мови передбачено зробити значний акцент на соціокультурні, історичні та філософські аспекти вивчення китайської мови, оскільки мова і культура взаємопов'язані:

- мова відображає культуру, звичаї, обряди і традиції країни;
- навпаки, культура, звичаї, обряди і традиції актуалізуються через мову;
- мова містить соціокультурні особливості народу та його досвід.

Важливим для майбутніх перекладачів-сходознавців вважається розвиток у них міжкультурної компетенції в межах багатонаціонального середовища та формування особистості, здатної до активної та ефективної життєдіяльності в багатонаціональному та полікультурному середовищі, яка володіє розвинутим почуттям розуміння та поваги до інших культур, яка вміє жити в мирі та злагоді з людьми різних національностей, рас, вірувань [9, с. 6].

Сьогоднішнє суспільство має потребу в новій парадигмі освіти, спрямованій на виховання не тільки патріотичності, але й полікультурності. Завдяки тому, що підготовка майбутніх фахівців перекладу здійснюється в педагогічному вищому навчальному закладі, є можливість приділити більше часу вихованню студентів, ніж у будь-якому іншому закладі, а саме вихованню в душі українських традицій і духовних цінностей, але крізь призму китайської культури, історії і філософії із шанобливим ставленням до інших культур. «Полікультурний аспект» у зазначеній підготовці реалізується на основі «положень» педагогіки *толерантності* через навчання із паралельним формуванням вмінь та навичок толерантно-шанобливої взаємодії з представниками інших етнокультур. Підготовлений фахівець в галузі китайсько-українського перекладу являє собою індивіда із сформованою емоційно-вольовою готовністю до рівноправного міжкультурного діалогу-комунікації з іншою людиною (українського і/або іноземного походження) з аналітично-критичним сприйняттям явищ навколишнього середовища, до цілісного сприйняття основних характеристик (індивідуальних і неповторних) іншої особистості, готовності до компромісу та готовності частково поступитися власними інтересами та переконаннями для запобігання виникнення конфлікту в ситуаціях двох (і більше) індивідів, які відрізняються один від одного за соціальним статусом, статевою приналежністю, віком, професійними та іншими ознаками [11, с. 102–105], до того ж кожний комунікант

зберігає єдність і неприховану цілісність своєї культури, водночас збагачуючи іншу культуру.

Отже, *полікультурна свідомість* перекладача-білінгва китайської мови складається з:

- культурологічних та етноісторичних знань про Україну, Китай і Велику Британію;
- розуміння важливості культурного різномайття;

- поважання рідної культури на тлі культурного плюралізму;
- уміння вести і підтримувати рівноправний діалог культур під час здійснення перекладу;

- дотримання етичних й естетичних норм комунікаційної поведінки згідно з культурологічними устроями означених країн.

Важливим у сфері полікультурної освіти вважається ознайомлення студентів-майбутніх перекладачів китайської мови з історією України, художнім мистецтвом, традиціями в контексті культурного розвитку нашої країни і світу. Студенти повинні розуміти роль, місце та залучення рідної культури до загальноєволюційного процесу. Упровадження в навчальний процес інтегрованих курсів рідної літератури, культурології, історії, філософії, релігії та мистецтва народів, що проживають в Україні, сприяє усвідомленню взаємовпливу, взаємопроникненню та взаємозбагаченню етнокультурно-історичного досвіду українців. Слід наголосити, що майбутні перекладачі китайської мови вивчають означені курси в порівнянні та зіставленні з навчальними аспектами Китаєзнавства (та країнознавства Великої Британії).

У результаті здійснюється всебічне оволодіння перекладачем культурою як свого українського народу, так і культурами інших народів, що проживають в Україні, Китаї, Великій Британії, тобто актуалізується інтеграція в інші культури; формується уявлення про різномайття культур в Україні та особливості культурних характеристик країни (країн), мова якої (яких) вивчається; розвивається миролубство у студентів; відбувається виховання толерантного та гуманного ставлення до мультикультурних відмінностей та розбіжностей в межах плідної (між)національної комунікації. Полікультурно освічений перекладач володіє високою моральною культурою, аналітичним розумом, є фізично здоровою, активною та соціально гнучкою людиною. Зразковий перекладач-східознавець, як представник українського етносу, сприймає людину іншої національності (раси) з повагою до його позитивів і є взірцем практичного втілення ідей полікультурності та толерантності в умовах багатонаціонального суспільства.

Отже, професійна підготовка майбутніх перекладачів-білінгвів реалізується в межах освітніх урядових і галузевих програм та директивних документів, в яких репрезентовано реальну картину багатокультурності та багатоетнічності нашого суспільства. Головним завданням визначається оберігати культури інших народів, які проживають в Україні (меншин), та сприяти розвитку та підтримці здорових, толерантних міжетнічних стосунків з представниками рідної (національної) культури, культури Китаю, Великої Британії, що загалом відповідає ідеям полікультурності (мультикультуралізму).

ЛІТЕРАТУРА

1. Багатокультурність і освіта. Перспективи запровадження засад полікультурності в системі середньої освіти України. Аналітичний огляд та рекомендації. За редакцією О. Гриценка. - К. : УЦКД, 2001. – 55 с.

2. Богуш А. М. Формування мовленнєвої особистості дитини в полікультурному середовищі: теоретичний аспект / А. М. Богуш // Славянская педагогическая культура: Научно-теоретический журнал МСПО им. Я. А. Коменского. – 2010. – № 9. – С. 158-161.

3. Борисенков В. П. Поликультурное образовательное пространство России: история, теория, основы проектирования. // В. П. Борисенков, О. В. Гукаленко, А. Я. Данилюк. – М., Ростов-н/Д., 2004. – 576 с.

4. Дмитриев Г. Д. Многокультурность как дидактический принцип / В. П. Борисенков // Педагогика. – 2000. – №10. – С. 4-9.

5. Дороз В. Ф. Лінгвокультурологічний підхід до вивчення української лексики у школах з російською мовою навчання [монографія]. - Київ-Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2006. – 184 с.

6. Казанцева Л. І. Мовна ситуація Південно-східного регіону і врахування її впливу на процес навчання дошкільників української мови / Л. І. Казанцева // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2013. – Вип. 37. – С. 289–296.

REFERENCES

1. *Hrytsenko, O.* (Eds). (2001). *Bahatokulturnist i osvita. Perspektvyu zaprovadzheniya zasad polikulturnosti v systemi serednoyi osvity Ukrainy. Analytychnyi ohlyad ta rekomendatsii. [Multiculture and education. Perspectives aimed at the implementation of polycultural grounds into Ukraine's system of secondary education. Analytical view and recommendations]*. Edited by. Kyiv [in Ukrainian].

2. *Bohush, A.M.* (2010). *Formuvannya movlennevoi osobystosti dytyny v polikulturnomu seredovyshchi: teoretychnyi aspekt [Speech personality development of a child within polycultural environment: theoretical aspect]*. Slavyanskaya pedagogicheskaya kultura – *Slavonic Pedagogical Culture*, 9, 158-161. Kyiv [in Ukrainian].

3. *Borisenkov, V.P., Gukalenko, O.V. & Danilyuk, A.Ya.* (2004). *Polikulturnoye obrazovatelnoye prostranstvo Rossii: istoriya, teoriya, osnovy proektirovaniya [Polycultural educational environment of Russia: history, theory, projection basis]*. Moscow, Rostov-on-Don [in Russian].

4. *Dmitriev, G.D.* (2000). *Mnogokulturnost kak dialekticheskiy printsip [Multiculture as a didactic principle]*. *Pedagogika – Pedagogics*, 10, 4-9. Moscow [in Russian].

5. *Doroz, V.F.* (2006). *Lingvokulturnyi pidkhid do vyvchennya ukrainkoï leksyky u shkolakh z rosiyskoïu movoyu navchannya [monografiya] [Lingvocultural approach to learning Ukrainian vocabulary in schools conducting teaching in Russian [monograph]]*. Kyiv-Nizhin: TOV “Vydavnytstvo “Aspekt-Poligraf” [in Ukrainian].

6. *Kazantseva, L.I.* (2013). *Movna sytuatsiya Pivdenno-skhidnoho regionu I vrakhuvannya ii vplyvu na protses navchannya doshkilnykiv ukrainkoï movy [Language situation in South-Eastern region and consideration of its influence on the process of teaching pre-school children the Ukrainian language]*. *Pedagogika vyshchoi ta serednoyi shkoly – Pedagogics of High and Secondary School*, 37, 289-296. Kryvyi

7. Казанцева Л. І. Проблеми навчання дошкільників української мови з урахуванням специфічного полікультурного простору південно-східного регіону // Міжнародний освітній Форум «Особистість у єдиному освітньому просторі» (26 – 29 квітня 2012 р.)- Запоріжжя, 2012. – С. 103-106.

8. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: [підручник] / М. П. Кочерган. – К. : Видав. центр «Академія», 1998. – 288 с.

9. Макаев В. В. Поликультурное образование. / В. В. Макаев, З. А. Малькова, Л. Л. Супрунова. – Актуальная проблема современной школы // Педагогика. – 1999. – №4. – С. 3-10.

10. Сухомлинська О. Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей //Шлях освіти. – 2002 - №4. – С.13-18.

11. Філонов Г.Н. Теорія полікультурного образователного пространства // Педагогіка. – 2006. – № 3. – С. 102-105.

12. Шевченко В. Концепція гуманітарної освіти і реформування вищої школи в Україні. – у кн.: III Міжнар. конгрес українців. Філософія, історія культури, освіта. Доповіді та повідомлення. – Харків, 1996. – 355 с.

Rig: KRSPU [in Ukrainian].

7. *Kazantseva, L.I.* (2012). *Problemy navchannya doshkilnykiv ukrainkoï movy z urakhuvanniam spetsyfychnoho polikulturnoho prostoru pivdenno-skhidnoho regionu [Problems of teaching preschool children the Ukrainian language considering specific polycultural environment of South-Eastern region]*. *Mizhnarodnyy osvityniy Forum “Osobystist u yedynomu osvitynomu prostori” – International Educational Forum “Personality within an integrated educational environment”*, 103-106. Zaporizhzhya [in Ukrainian].

8. *Kocherhan, M.P.* (1998). *Zahalne movoznavstvo: [pidruchnyk] [General Linguistics]*. Kyiv: Vydav. tsentr “Akademiya” [in Ukrainian].

9. *Makaev, V.V., Malkova, Z.A. & Suprunova, L.L.* (1999). *Polikulturnoye obrazovaniye – Aktualnaya problema sovremennoi shkoly [Polycultural education – Acute problem of modern school]*. *Pedagogika – Pedagogics*, 4, 3-10. Moscow [in Russian].

10. *Sukhomlynska, O.* (2002). *Kontseptualni zasady formuvannya dukhovnosti osobystosti na osnovi khrystianskykh moralnykh tsinnostey [Conceptual grounds facilitating the development of person's spirituality on the basis of Christian moral values]*. *Shlyakh osvity – Path of Enlightenment*, 4, 13-18. Kharkiv [in Ukrainian].

11. *Filonov, G.N.* (2006). *Teoriya polikulturnoho obrazovatelnoho prostranstva [Theory of polycultural educational environment]*. *Pedagogika – Pedagogics*, 3, 102-105. Moscow [in Russian].

12. *Shevchenko, V.* (1996). *Kontseptsiya humanitarnoi osvity I reformuvannya vyshchoi shkoly v Ukraini [Concept of liberal education and reformation of high school in Ukraine]*: *Proceedings of the 3^d International Congress of Linguists-Ukrainists. Philosophy, History of Culture, Education*. Kharkiv [in Ukrainian].

А. В. Попова

ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПЕРЕВОДА КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА В СОВРЕМЕННОМ ПОЛИКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ УКРАИНЫ

Статья посвящается проблемам профессиональной подготовки будущих переводчиков китайского языка в современном поликультурном пространстве Украины: проанализирован этнический состав современной Украины; исследована суть понятий «поликультурное пространство» и «поликультурное сознание». Особое внимание уделяется специфике гражданского воспитания личности переводчика в условиях развития украинской государственности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка будущих переводчиков, специалисты перевода, переводчики-билингвы, поликультурное пространство, поликультурное сознание.

O. V. Popova

THE PROBLEMS OF PROFESSIONAL TRAINING INTENDED FOR THE FUTURE SPECIALISTS IN THE SPHERE OF CHINESE TRANSLATION IN THE FRAMEWORK OF UKRAINE'S MODERN POLY-CULTURAL ENVIRONMENT

The article deals with the problem of professional training intended for the future translators of the Chinese language within the modern polycultural environment of Ukraine. The study of the social and political evolution of Ukraine reveals the diverse multinational society of the country. The correction as well as adaptation of the contents of the abovementioned training to suit the conditions seem to be timely and acute nowadays, which corresponds to the main aim of the investigation. The ethnic structure of Ukraine is specified in order to understand the essence of the professional training better: ethnic Ukrainians are proved to be the major citizens, the representatives of other ethnic groups constituting the rest part (Russians, Hungarians, Romanians, Moldovans, Gagauz people, Bulgarians, Poles, and Slovaks). The orientation of the future translator-orientalist training towards high culture of cross-cultural relations, tolerance of other people's values, religion, traditions; honouring national heritage and spiritual culture is gaining popularity. The notion "*polycultural (multicultural) environment*" in the framework of professional training intended for the future translators of the Chinese language has been interpreted as a certain territory (region) of Ukraine where cross-cultural communication-coexistence of the people populating it is realized taking into account its (that one of the region) specific ethno-cultural demographic composition. The use of the Ukrainian language as an additional means of teaching a foreign language (languages) is considered to be of great importance for developing a linguistically-literate person. The analysis of the meaning of the notions "polycultural environment" and "polycultural awareness of a translator-bilingual" enable us to realize the peculiarities of the training. A great attention is focused on the specificity of civil education facilitating the development of Ukrainian national virtues. To protect cultures of other people residing on the territory of Ukraine as well as facilitate the development and maintenance of healthy, tolerant inter-ethnic relations with the representatives of the native culture and culture of China and Great Britain are recognized to be the main tasks in this issue.

Keywords: professional training of the future translators, specialists in the sphere of translation, translators-bilinguals, polycultural environment, polycultural awareness, orientalist.

Подано до редакції 08.09.14